

3. СІЧИНСЬКИЙ

ІВАН КЕЙВАН

З НАГОДИ 25-ЛІТТЯ МИСТЕЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ



Іван Кейван

Мистецька графіка, що в українському культурному процесі нашого віку відіграє поважну й передову роль, дала нам визначні імена мистців, що знайшли велике признание в світі. Вони створили свою мистецьку школу, яка відзначається високим мистецьким і технічним рівнем та оригінальністю свого вислову. Кілька разів погроми цієї школи в умовах соціалістичної системи та несприятливі умови під іншими режимами, гальмували нормальний розвиток цієї школи, що особливо прикро відбилося після останньої війни.

Ми є свідками, як то молоді мистецькі сили у великій частині розпливаються і зезають в чужому морі та в погоні за удаваною "модерністю", підшиваючись під модний смак оточення, втрачають свою національну індивідуальність та стають другорядним чинником для підсилення чужого мистецтва.

Іван Кейван належить до тих нечисленних і незломних індивідуальностей, що винесли з Батьківщини найкращі досягнення своїх великих попередників, високо тримає прапор українського мистецтва та далі творить в душі української школи. А при тім його творчість яскраво індивідуальна, з ознаками своєрідних особливостей у змісті і формі мистецького вислову. Це, передусім, т. м. уроджений графік, який вкладає чисто-графічне розуміння й трактування до всіх галузів пластичного мистецтва, найперше портрета, а також маларства, зокрема красвиду і навіть монументального маларства.

Іван Кейван народився 16 вересня 1909 р. в селі Карлові, Снятинського повіту, в селянській родині, що була постійно зв'язана з прекрасним нашим Поліссям. Родина Кейванів повсюдена з родиною Василя Стефанюка по жіночій лінії Стефанюків. По закінченні гімназії в Коломиї, І. Кейван впродовж 1927—1928 рр. студював у Малайській школі О. Новаківського у Львові, згодом у рр. 1932—1937 в Краківській Академії (графіку) і в Академії мистецтв у Варшаві, де особливу увагу звертав на студії історії мистецтва.

Виняткові здібності до рисунку і особливо графіки, виявляв мистець ще в сімназії, а в Академіях у Кракові і Варшаві кілька разів отримав перші й другі нагороди. Викликав здивування своєю особливою прецизністю виконання, а в граверстві доходив до такої досконалості, що його гравери годі було вважати виконаними людською рукою.

Як свідомий громадянин і культурно-національний діяч, постійно шукав контакту з українськими мистецькими і культурними організаціями. Був активним членом Мистецького Товариства "Спокій" у Варшаві, де вперше виступав на виставці весною 1933 р., себто рівно 25 років тому. Далі брав участь в групі молодих мистців Асоціації Незалежних Українських Мистців і Спільки Українських Образотворчих Мистців.

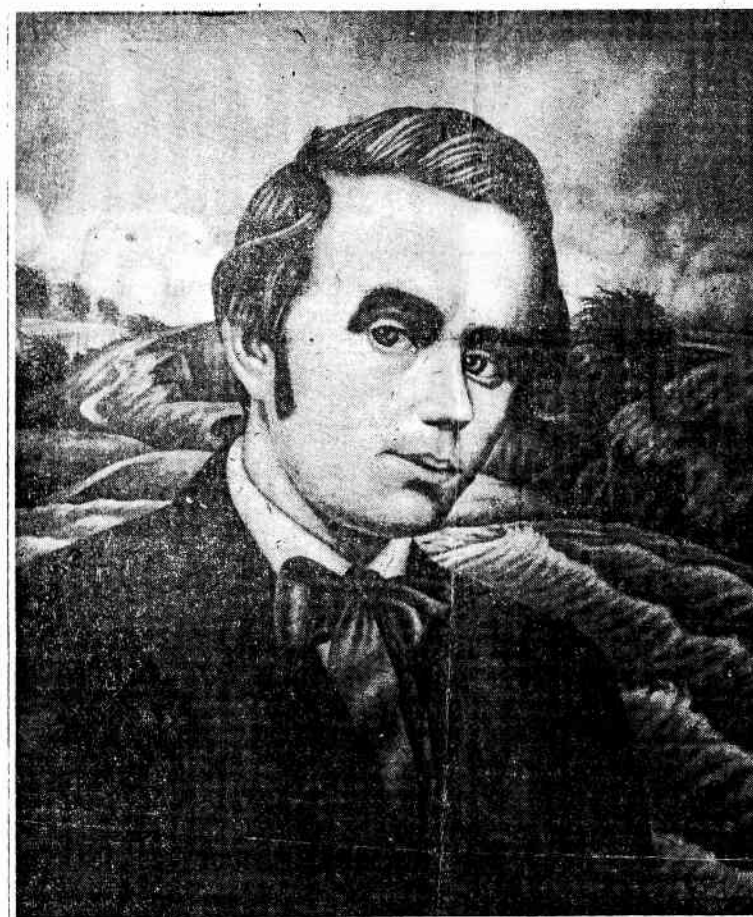
По закінченні мистецьких студій, в рр. 1938—1944 працював у Львові, Коломиї та інде, як учитель мистецтва в гімназіях і Мистецько-промислових школах. Останньо в рр. 1941—1944 в Коломиї — в гімназії і Технічному Ліцеї, викладаючи рисунки та історію мистецтва. Цю свою діяльність продовжував також на еміграції по таборах Німеччини. Перебуваючи в Баварії, виконав велику серію альбейських красвидів акварелю, темперою й олією.

В Німеччині брав участь у численних мистецьких виставках українських і чужинецьких, зокрема в Амстердамі й Парижі. Крити-

ка мистецтвознавців німецьких, французьких, англійських і американських особливо відзначала високий рівень його графіки. Про проекти марок "Української Пластової пошти" одна з таких критик зазначила, як "визначну подію у філателії та мистецькому світі, з огляду на ясність композиції та безконкурентну техніку виконання". При цій нагоді треба відмітити, що мистець виконав, ще вдома, велику серію поштових марок, грошей і грамот для будучої Української Держави, але ці досконалі виконані кольорові графіки, до яких мистець вложив величезну працю та вміння, загинули під час військової заперохи.

Прибувши з родиною (дружиною і 2 дітьми) до Канади в 1949 р., на постійно оселився на Півночі — в Едмонтоні, де заробляє на життя головно, як малар у Хемічній Компанії. Але поза тим мистець знаходить час і можливість працювати незвичайно інтенсивно для "чистого" мистецтва. За час свого перебування в Канаді, І. Кейван виконав силу праць графічних із приводу різних нагод — грамоти, друкарські й видавничі знаки, оформив кільканадцять видань, зокрема окладинок книжок, кільканадцять портретів, розмалював три українські церкви. Все активний на мистецьких виставках українських і загально-канадських (Едмонтон, Вінніпег, Торонто, Гемілтон, Скагун, Монреал), що дало мистцю запервене місце та ім'я поміж канадійськими мистцями. Досить сказати, що впродовж яких 8 років, І. Кейван здобув 12 перших загально-канадійських нагород, головно за графічні праці, зокрема рідке відзначення "Special award" 1956 р. За темпера "Скеля". В канадійських англійських публікаціях не раз зустрічалося ім'я нашого мистця, зокрема фотографії його праць та творів (напр. "C-I-L Contact", October 5, 1956). В цьому відношенні І. Кейван займає передове становище поміж українськими мистцями Канади.

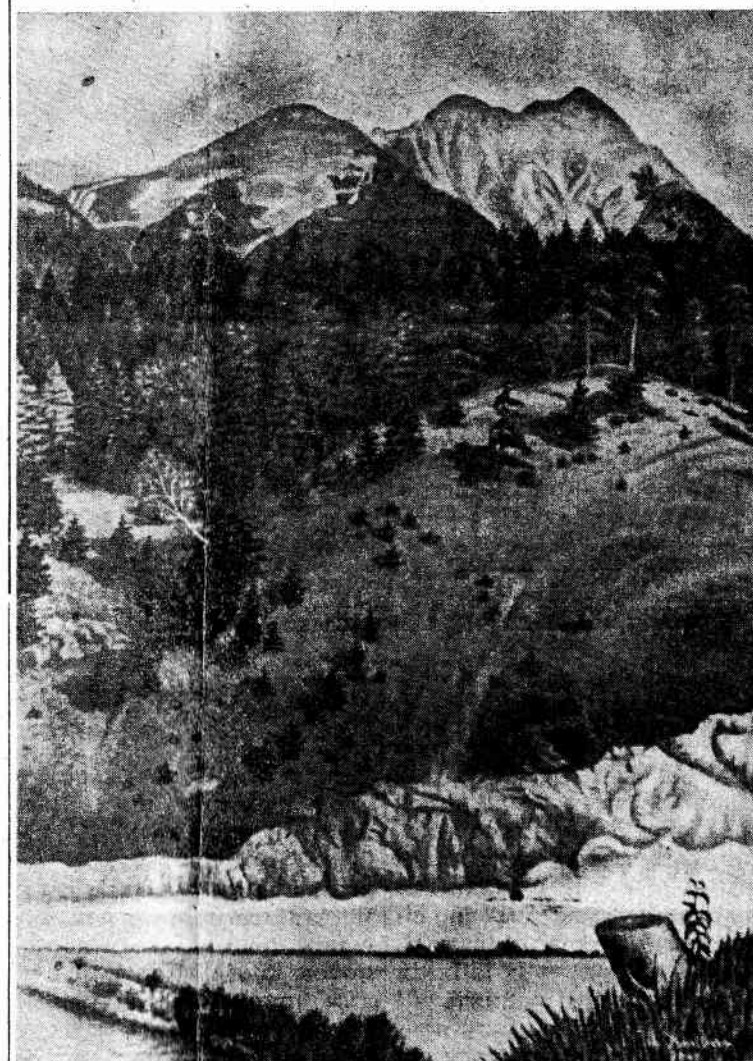
Великі заслуги мистця також в організації українського мистецького життя в Канаді — закладенні Спільки українських мистців (УСОМ), зокрема Спільки в Едмонтоні, що повстала у вересні 1957 р.



Іван Кейван: Тарас Шевченко ("Рече та стогне") Олія 1957 р.

Як письменник, І. Кейван розпочав свою діяльність в 1927 р., спочатку, як новеліст, поет і журналіст, друкуючи свої твори, під різними псевдонімами, в українських часописах Галичини. Тепер в Канаді мистець здобув собі поважне місце,

як мистецтвознавець і журналіст, публікуючи цінні й глибоко продумані статті й розвідки про українське і всесвітнє мистецтво, особливо доби ренесансу. З українських мистців особливо цінні статті дав про Д. Левицького, Т. Шевченка,



Іван Кейван: "Рання осінь в Альпах". Аквареля 1946 р.

Ю. Нарбути, О. Новаківського, П. Ковжуна та ін. Більші розвідки І. Кейвана про українську книжну графіку й "Розгублені цінності", свідчать про грунтовні студії автора над українським мистецтвом та великий талан схоплювати головні проблеми та творити синтезу. Також рецензії І. Кейвана на книжки й виставки свідчать про його майстерність, подібно як у графіці й портреті, передавати головніший зміст і синтезу прочитаного й баченого. В цьому відношенні І. Кейван — публіцист становить рідке явище в сучасній українській публіцистиці.

Портрети І. Кейвана це особлива сторінка його творчості, що має виняткове значення для нашої історії, культури й мистецтва. Досі нам усе бракувало добрих портретів наших визначних діячів і це фатально відбивалося на підручниках і "популярних" виданнях. Як що і зустрічалися там портрети, і то дуже не однакового рівня або шкідливі, то вони звичайно були непридатні для друку або і зовсім спотворені поганого репродуктивною "технікою".

Портрети нашого мистця, виконані графічним способом, мають і матимуть постійну вартість. Це глибокі студії психологічних особливостей портретованих, вдумливі, синтетичні й сумарні. Вони передають сталі, характеристичні й головні особливості та риси портретованого. Тому вони досконаліші й важливіші, порівнюючи з реалістично-натуралістичними портретами, що подібно до фотографії схоплюють один, випадковий і мінливий вираз обличчя чи переживання.

І так незвичайно цінні, з історичного і мистецького погляду портрети ген. М. Тарнавського, Олени Кисілевської, Тодося Осьмачки. Виняткове значення має портрет Т. Шевченка в молодому віці на тлі "Рече та стогне Дніпр широкий". Він відбігає від шаблонних, простацьких т. зв. народовецьких портретів в "батька Тараса" в кожусі і шапці. Портрет Митр. А. Шептицького на пластовій марці 1948 р і окремий портрет на плакаті 1952 р. це одні з найкращих портретів Великого митрополита. Портрет Юрія Нарбути також займає виняткове становище й є першим таким

портретом у виконанні українського мистця. З найновіших портретів, треба відмітити — проф. Т. Павличенка, письменника С. Р., проф. Б. Мигасюка, композитора д-р З. Лиська, рецитатора Ю. Геніка-Безрезовського та інші, що є цінним вкладом для сучасної української культури.

Щодо формальної сторінки портретів, то всі вони виконані графічним способом, незвичайно прецизно, з винятково-високою технікою, з лінією чистою й певною, що ще збільшує їх змістову вартість.

Автопортрети мистця й портрети його родини — це дуже рідкий приклад об'єктивності, а навіть критичності, передусім до власної особи. В них нема нічого штучного, позерського і прикрашаючого, вони щирі своєю правдою і одвертістю. Портрет дружини мистця приковує своєю безпосередністю та викликає симпатію. Не дурно ж мистець вважає, що його працю в найбільшій мірі завдячує своїй дружині. Знову автопортретні студії мистця особливі тим, що віддають психологічні прикмети з тою глибиною й проникливістю, яка лише можлива для самого автора, що знає себе краще від інших.

Красвиди мистця насичені місцевим духом і характером і є також, свого роду, психологічними студіями природи. Мистець намагався віднайти чисту форму і дещо стилізований вираз. Звичайно, в них відбиваються мистецькі напрями, що панували під час академічних студій, зокрема готичний натуралізм, ранній ренесанс і неокласицизм (в різьбі). Останній у більшій мірі відбився в портретах мистця. Та при тім твори І. Кейвана насичені більшою монументальністю й синтезом, мають свій індивідуальний стиль, зокрема в красвидах помітний властивий оригінальний, теплий кольорит.

Поза портретами, другою сферою блискучої діяльності мистця є грамоти та загалом меморіяльна графіка. Тут бачимо не тільки великі композиційні здібності, помисловість, але також тонке відчуття українського стилю у формі й кольорах. До того ще висока графічна техніка, що своєю прецизністю досягає небувалої точності. З та-

Треба лише побажати, щоб І. Кейван виконав більше праць із обсягу меморіяльної графіки, зокрема марок, відзнак і фірмових знаків, для чого у мистця є особливий талан.

Позатим для І. Кейвана, як мистецтвознавця й мистецького критика, що відзначається високим інтелектуальним рівнем, відкривається широке поле діяльності. В цій галузі літературної праці в нас, як у старому краю, так і поза її межами, катастрофальна нестача. Тому мусимо особливо цінити працю І. Кейвана, що має всі дані для дальшого успішного розвитку.